

L'esquerra europea

A l'Oest, la socialdemocràcia passa per hores baixes i no acaba de sortir-se'n. A l'Est, en canvi, l'estratègia 'roja i bruna' dels antics comunistes guanya terreny. És com si la voracitat del mercat s'hagués empassat la utopia.

Oskar Lafontaine, una de les poques veus qualificades que li queden a l'establishment hereu de la Segona Internacional, creu que els socialdemòcrates han de continuar aspirant a la utopia: "La solidaritat, la justícia i la llibertat –va dir Lafontaine– han de tornar a ser l'alternativa a una societat de *fast food* en la qual tot es basa a produir, consumir i excretar ràpidament".

El "món feliç" de Craxi i González. Durant els últims anys, especialment els de la dècada dels 80, de prosperitat econòmica i d'un pretès capvespre ideològic, Lafontaine era dels pocs dirigents socialdemòcrates europeus que advertia sobre els riscos i les conseqüències de tanta festa i tant oblit, no ja de Marx, sinó del reformisme de Berstein o del pragmatisme de Keynes. I a Lafontaine se l'escoltava i, aparentment, se'l respectava en les reunions de la Internacional Socialista, però un cop acabades les sessions els dirigents *vedettes* d'aquella etapa continuaven la seva línia neoliberal disfressada de possibilisme i prometedora d'un "món feliç".

Bettino Craxi, atent a les invitacions de Berlusconi, no s'imaginava autoexiliat a Hammet per no haver d'anar a la presó, mentre Berlusconi ocupava, entre escàndols, el que havia estat el seu despatx de primer ministre. Tampoc no s'imaginava Felipe González que ell, la gran promesa de la Internacional Socialista, el líder que més eleccions democràtiques havia guanyat en la curta història del constitucionalisme espanyol, acabaria acusat d'encobrir la corrupció i el terrorisme d'estat. El socialisme francès, amb episodis de corrupció semblants als espanyols i els italians ja ha estat penalitzat, i en les últimes eleccions arribà a un dels percentatges més mínims de la seva història. No tant però com el Partit Socialista Italià que ha acabat desintegrat i dissolt. Només el flanc socialdemòcrata escandinau resisteix amb una certa dignitat gràcies a l'herència humanista d'Olof Palme o a la sobrietat de la primera ministra noruega Gro Harlem Brundtland.

La reflexió de Lafontaine venia a dir que, després de la caiguda del mur, de l'ensorrament del

món soviètic i de la crisi dels PC occidentals, no ha arribat la profetitzada edat d'or del socialisme democràtic. El *fast food* s'ha consolidat com a marc de relacions, com a doble i inquietant escenari: a l'Est el conservadorisme i el populisme pren formes agressives i el comunisme-feixisme més violent s'estén de Belgrad a Moscou, passant per Sarajevo i Grozni; a l'Oest les renúncies de la socialdemocràcia han abonat

ARKIU

Bettino Craxi, ex-primer ministre italià, s'ha hagut d'exiliar per no haver d'anar a la presó. El PSI s'ha desintegrat i dissolt.

a en el 'fast food'

el camí no ja del conservadorisme socioeconòmic, sinó també dels moviments ultranacionalistes, fins i tot a països considerats fins ara illes de benestar i estabilitat.

A Àustria, les formulacions alhora clàssiques i regeneracionistes de Lafontaine se les escoltava atentament i amb rostre preocupat el canceller Franz Vranitzky, organitzador del "fòrum de reflexió" que es feia a Viena. Vranitzky, in-

Milan Kucan presideix Eslovènia com una continuació del seu antic lideratge comunista. L'ex-PC és ara qui representa la socialdemocràcia.

teressat com Lafontaine a imaginar alternatives d'esquerra, no vol ni pot ara com ara trencar la seva coalició amb el centre-dreta del Partit Popular perquè aquesta aliança és l'únic dic de contenció de l'extrema dreta.

Joerg Haider, un home jove de gestos estridents i discursos demagògics i racistes, especialment enemic de l'europeisme i dels productes espanyols, s'ha proposat arribar a la presidència del Govern austríac l'any 1998. Ho ha anunciat i creu que té possibilitats: el seu Partit Liberal —curiosament les mateixes sigles del partit de Jirinovski a Rússia— té 42 dels 183 escons del Parlament, equivalents a més del 22% dels vots. Per això els socialdemòcrates de Vranitzky i el centre-dreta d'Alois Mock estan condemnats a entendre's per frenar l'"austrofeixisme", que al mateix temps es consolida com a "única alternativa a la classe política sorgida de les conxorxes dels temps de la guerra freda", és a dir, quan Àustria estava obligada per l'URSS a mantenir un estat de neutralitat.

El Partit Liberal de Joerg Haider es nodreix de tot el rerefons xenofòbic que en els anys 30 es va expressar a través de personatges com els cancellers Dollfus i Schusehnigg, que van obrir les portes del poder als nazis i a l'annexió d'Àustria al Tercer Reich. Els mateixos corrents que fa uns anys volien tapar les responsabilitats feixistes del president de la República Kurt Waldheim. La cara preocupada de Vranitzky és el reflex de la indefensió de la socialdemocràcia austríaca.

Més que reconvertits, "convertos".

Diumenge 15 de gener, coincidint amb les reflexions socialdemòcrates de Lafontaine i Vranitzky a Viena, a Berlín el Partit Democràtic del Socialisme (PDS), hereu del partit únic de l'RDA, commemorava la revolta espartakista de gener de 1919 que va acabar amb l'assassinat dels fundadors del Partit Comunista Alemany Karl Liebknecht i Rosa Luxemburg. En el panorama "postmur" de l'esquerra europea tradicional, el PDS és d'aquells que més aviat és "convertos" que no pas reconvertit, ja que l'espai socialdemocràta alemany està totalment ocupat. Per això els "nous" socialistes alemanys s'han d'esforçar a combinar la necessitat de garantir els vots, que provenen gairebé tots de l'antiga RDA, amb la necessitat de ruptura amb el passat sagnant i corromput heretat del comunisme.

El líder del PDS, Gregor Gysi, ha de fer complicades piruetes per, al mateix temps, honorar Rosa Luxemburg, condemnar Honnecker i el mur, reivindicar "allò que tenia de bo l'RDA",

ARXIU

El líder socialdemòcrata alemany Oskar Lafontaine (dalt) creu que l'esquerra ha de continuar aspirant a la utopia. Però la major part de les socialdemocràcies de l'Oest s'han contagiades del neoliberalisme i dels seus vicis més reaccionaris, la qual cosa ha facilitat molt les coses als hereus del comunisme. Per exemple, a la mateixa Alemanya, Gregor Gysi (baix), cap del PDS, l'hereu del partit únic de l'RDA, ha aconseguit d'entrar amb força -30 diputats- al Bundestag en les eleccions legislatives que es van celebrar a finals del 1994.

defensar els immigrants contra els neonazis i coincidir amb els verds i el sector més "autèntic" de la socialdemocràcia. Gysi podria arribar a aplaudir quan Oskar Lafontaine denuncia el *fast food* i proclama que cal parar la cursa armamentista d'Alemanya, que ja és el tercer exportador del món.

Des que Lituània va votar majoritàriament els que, formalment, havien estat els seus opressors comunistes dirigits des de Moscou, a Europa es va començar a parlar de "retorn" dels comunistes al poder. De fet Kazimiera Prunskiene i Algirdas Brazauskas van tenir ben clar abans de l'ensorrament del PCUS que calia fer la reconversió socialdemòcrata i reivindicar la sobirania nacional lituana. I per això no els va costar gaire tornar al poder com a Partit Democràtic dels Treballadors, un cop fracassat l'experiment neoliberal dels nacionalistes de Landsbergis.

El mateix o semblants fracassos de Solidaritat i del Fòrum Democràtic van portar al poder la Socialdemocràcia per a la República de Polònia -l'antic partit comunista POUP- i el Partit Socialista, també ex-comunista, a Hongria.

En tots tres casos els sectors més pragmàtics havien pres nota no només del daltabaix del socialisme real sinó també del camí que des de feia anys el Partit Comunista Italià anava fent i que va culminar, en plena crisi de l'Est, en "reconversió" en Partit Democràtic de l'Esquerra. Si els ex-comunistes poden governar a Vilna, a Varsòvia i a Budapest és perquè han demostrat voluntat socialdemòcrata -i fins tot social-liberal en el cas hongarès-. Però també, i sobretot, perquè tant a Lituània com a Polònia i Hongria, les societats més cohesionades de l'Est, les elits cultes dels PC havien assumit el paper reformista i fins de ruptura amb el món soviètic des

de molt abans de les sotragades de 1989 i 1991. Model reformista gradual que també havien assajat, calladament, els comunistes d'Eslovènia liderats per Milan Kucan i que, probablement, va evitar molta sang quan es va trencar Iugoslàvia.

Una altra reconversió socialdemòcrata semblant, però sense "retorn" al poder, és la dels comunistes txecoslovacs, ara diferenciats entre la República Txeca i Eslovàquia. El règim imposat el 1968 a l'ombra dels tancs soviètics es va podrir tant que va caure en coincidir el desparcar de Moscou i la pressió del carrer. Aleshores hi va haver una, diguem-ne, primera reconversió: a Praga, la part més espavilada de la *nomeklatura* es va fer "neoliberal" i va prendre el poder, i a Bratislava, els buròcrates es van fer nacionalistes i van proclamar la independència. Els quadres mitjans i les bases cultes de l'antic PC van rescatar l'experiència reformista del 1968 i el model socialdemòcrata. I ara són els primers partits d'oposició, tant a la República Txeca com a Eslovàquia.

En el procés de reconversió dels antics partits comunistes sempre ha sorgit el conflicte plantejat pels sectors més estalinistes. L'estratègia de crear un partit comunista "autèntic" -com van fer els pro-soviètics italians de Refundació Comunista- no ha donat bons resultats a Hongria, on són residuals. Potser per això a Polònia la majoria dels "històrics" es refugia dins de la "Socialdemocràcia de la República" i utilitza sindicats per fer-se sentir.

A Bulgària els pro-soviètics mantenen gairebé tot el seu poder dins l'ex-comunista Partit Socialista que acaba de guanyar les eleccions. Jan Védénov, el jove líder i primer ministre, aposta formalment pel reformisme però és una incògnita fins quan podrà tenir quieta la vella guàrdia.

Enemics i, ara, aliats. Els governs socialdemòcrates de països del bloc de l'Est són, amb tot, fets excepcionals dins el panorama general "postmur". La pulsó més forta, la que es presenta com a alternativa alhora de "justícia" i de "patriotisme", tot utilitzant els mots "socialisme", "comunisme" i "esquerra", és la que governa a Sèrbia, s'ha consolidat a Rússia i s'obre camí a Romania i a Eslovàquia.

A Àustria els socialdemòcrates de Vranitzky i el comunistes veuen el feixista Haider com un enemic. És així també com el PDS italià veu els *missini* de Fini i el PDS alemany, els neonazis. És la manera clàssica que té l'esquerra de contemplar el feixisme. Però a Sèrbia i Rússia, com també a Romania i Eslovàquia, no hi ha enemistat sinó aliança. La coincidència de "rojos" i "bruns", de neostalinistes i feixistes, ha estat possible perquè totes dues parts s'han "reconegut" en les seves respectives proporcions de xenofòbia i de col·lectivisme. Un còctel reaccionari tan temible com "l'austrofeixisme" treu la son al canceller Vranitzky. **Llibert Ferri**

ARXIU